

Павлюченко О.В.

***Житомирський державний університет імені Івана Франка**

Шевчук О.Ф.

****Радянська загальноосвітня школа І-ІІІ ст.**

**Перлівницеві Лісостепової зони Центрального Полісся і їх
паразити**

Молюски родини Unionidae – звичайні компоненти прісноводної гідрофауни Центрального Полісся. Вони часто зустрічаються у річках, ставках, озерах. Позитивне значення перлівницевих загальновідоме – ці гідробіонти-фільтратори сприяють очищенню води, накопичують у своїх тканинах радіонукліди, пестициди, іони важких металів в індикаторних кількостях, слугуючи як модельні види у системі біологічного моніторингу. Протягом останніх десятиріч внаслідок антропопресії малакоценози водойм України суттєво збідніли. Метою нашого дослідження було з'ясування сучасного видового складу перлівницевих Лісостепової зони Центрального Полісся і їх паразитів. Матеріалом для дослідження слугували власні збори 2003–2005 рр. Визначення видової належності молюсків проводили за конхіологічними особливостями об'єктів [1].

Найбільша річка регіону – Гнилоп'ять – тривалий час вважалась однією з найзабрудненіших на Житомирщині, що пов'язано з діяльністю великих промислових підприємств. Нерідко їх неочищені відходи призводили до загибелі більшості гідробіонтів. І хоча на сьогодні якість води покращилась (чимало підприємств-забруднювачів стоять), чисельність популяцій молюсків залишається переважно низькою, а їх видовий склад – збідненим. Фоновими видами Гнилоп'яті є *Unio pictorum ponderosus*, Spitzki in Rossmassler, 1844 і *Colletopterum ponderosum rumanicum* (Bourguignat, 1880). Їх зустрічальність становить тут 80–95%, щільність поселення тварин – 5–8 екз./м². Дещо рідше зустрічаються *U. conus borysthenticus*, Kobelt, 1879, *C. piscinale falcatum* (Drouin, 1881), *U. tumidus falcatus* Drouin, 1881 (м. Бердичів, села Хажин, Швайківка, Райки Житомирської обл.). Молюски

роду *Anodonta* у р. Гнилоп'ять трапляються лише поодинокими екземплярами. Перлівницевих зареєстровано на піщано-мулистих, мулистих донних відкладеннях за оліготипу швидкості. Влітку їх знаходили на глибині 0,3–1,2 м, в холодну пору року – до 2,5 м.

У стоячих водоймах переважають молюски під родини *Anodontinae*. З них найвищою щільністю поселення відзначається *C. piscinale* – до 15 екз./м² (села В. П'ятигірка, Мирославка, Хажин). Значно рідше тут трапляються *A. cygnea* (Linné, 1758) і *A. zellensis micheli* (Modell, 1945). Лише у ставку в с. Гришківці зареєстровано *A. stagnalis* (Gmelin in Linné, 1791). У цій водоймі беззубки утворюють багаточисельну популяцію, а їх черепашки досягають значних розмірів. Вірогідно, це пов'язане з гідрохімічними особливостями водойми, які є сприятливими для росту і розвитку цих молюсків. Щільність поселення молюсків роду *Unio* у стоячих водоймах – 5–12 екз./м². У досліджуваному регіоні не виявлено молюсків роду *Batavusiana* і *Pseudanodonta*, що, насамперед, пов'язано з їх екологічними особливостями.

У перлівницевих Лісостепової зони Центрального Полісся часто зустрічаються кліщі роду *Unionicola* і паразит перикардію і нирок *Aspidogaster conchicola* Baer, 1827. Екстенсивність інвазії паразитами різних видів перлівницевих коливається у значних межах. Так, зараженість кліщами *C. piscinale* не перевищує 10%, у *C. ponderosum* (р. Гнилоп'ять, с. Райки Житомирської обл.) вона значно вища (до 30%). Водночас у беззубок цього паразита не виявлено взагалі. Екстенсивність інвазії *U. pictorum* гельмінтом *A. conchicola* становить 16,7–34,5%, *C. piscinale* – 23,1–33,3, *C. ponderosum* – 27,3–41,2, *U. conus* – 26,7–62,3% (р. Гнилоп'ять, с. Хажин Житомирської обл.).

Отже, фауна перлівницевих Лісостепової зони Центрального Полісся представлена лише 8 видами. Їх поширеними паразитами є кліщі і гельмінт *A. conchicola*.

Література:

1. Стадниченко А.П. Фауна України: в 40-а т. Т. 29. Вип. 9.
Перлівницеві. Кулькові. – К.: Наукова думка, 1984. – 384 с.